

**Gemeente
Amsterdam**

Dak- en thuisloze jongeren in Amsterdam

Integraal plan van aanpak naar aanleiding van het
initiatiefvoorstel 'Geef zwerfjongeren een kans in
Amsterdam'

Inhoud

Vooraf	3
Inleiding	4
Visie.....	5
Doelgroep	6
1. Investeren in preventie	10
Introductie	10
Hoe kan verbetering worden bereikt?	10
2. Perspectief bieden	14
Introductie	14
Hoe kan verbetering worden bereikt?	15
3. Versterken empowerment en netwerk.....	19
Introductie	19
Hoe kan verbetering worden bereikt?	19
Samenvatting en conclusie	22
Bijlage 1 Taakstelling 2017	23
Bijlage 2 Overzicht acties.....	24
Bijlage 3 Overzicht proces stappen van dak- en thuisloze jongeren	30

Vooraf

Op 16 augustus 2015 is er een initiatiefvoorstel ingediend door de fracties D66, SP en de VVD getiteld 'Geef zwerfjongeren een kans in Amsterdam'. De indieners vragen aandacht voor deze groep kwetsbare jongvolwassenen met nóg meer aandacht voor preventie, het voorkomen dat jongeren in de keten voor Dak- en thuisloze jongeren terecht komen. De indieners hebben hiervoor een aantal concrete voorstellen gedaan:

- Invoeren van de pilotprojecten 'Met zorg verzekerd' en 'Van de Straat';
- versterken van een levensfase gerichte benadering bij kwetsbare jongeren;
- uitbreiden van de Interventie Preventieve Aanpak (IPA) naar 27 jaar;
- inzetten extra capaciteit trajecthouders om de doorstroom binnen de keten van maatschappelijke opvang te bevorderen.

Het college heeft op 22 september 2015 ingestemd met de bestuurlijke reactie op het initiatiefvoorstel. Bij de behandeling in de raadscommissie jeugd en onderwijs is toegezegd spookjongeren in het plan van aanpak mee te nemen. Het voorstel is door de raad op 25 november 2015 unaniem aangenomen waarbij is toegezegd om in maart 2016 in de raadscommissie jeugd en cultuur terug te komen met een integraal plan van aanpak voor dak- en thuisloze jongeren met daarin het accent op preventie.

Het plan van aanpak is tot stand gekomen met inzet vanuit de verschillende velden als schuldhulpverlening, participatie, zorg en wonen en is afgestemd met het Bestuurlijk Overleg Zwerfjongeren (BOZ)¹ en de Stichting Zwerfjongeren Nederland. Via het Jeugdplatform Amsterdam en Don Bosco Jonathan/ Straatvisie organisaties voor jongerenparticipatie en cliëntenbelang is het plan van aanpak voorgelegd aan dak- en thuisloze jongeren in de leeftijd van 19 tot 27 jaar. De jongeren konden zich vinden in de uitwerking van het plan van aanpak en hebben nog een aantal concrete suggesties meegegeven die verwerkt zijn in dit plan en doorgegeven aan de betrokken instellingen.

Het plan beschrijft de bevindingen op drie onderdelen. Aan de orde komen: versterken van de preventie, verbeteren van perspectief en het inzetten op empowerment en eigen netwerk van de dak- en thuisloze jongere. Ieder onderdeel geeft een aantal verbeterpunten aan, voorafgaand met een korte introductie op het onderwerp. Het plan van aanpak sluit af met een samenvatting van de resultaten en een overzicht van concrete acties met een financieringsvoorstel. De voorstellen van de initiatiefnemers zijn verwerkt in het plan van aanpak en zijn waar mogelijk opgenomen in de acties.

¹ Het BOZ wordt gevormd door de volgende ketenpartners: Combiwel, Don Bosco Jonathan/ Straatvisie, Opvang de Elandsstraat, HVO Querido, Leger des heils, ROC van Amsterdam, Spirit, Streetcornerwork, Timon en Volksbond. Daarnaast nemen deel aan het BOZ-vertegenwoordigers van Altra Onderwijs & Opvoedhulp, Arkin, GGZinGeest en PuntP.

Inleiding

Terecht constateren de initiatiefnemers dat er in de afgelopen jaren veel in gang is gezet en is verbeterd in de keten dak- en thuisloze jongeren en gezinnen. De gezamenlijke aanpak van instellingen in de ketenaanpak dak- en thuisloze jongeren heeft er de afgelopen jaren toe geleid dat er minder jongeren op straat terecht zijn gekomen. De praktijk laat zien dat er positieve ontwikkelingen zijn gerealiseerd waardoor hardnekkige dakloosheid lijkt te zijn verminderd. Er is een persoonsgerichte en sluitende ketenaanpak² gerealiseerd en er is een centrale aanmelding ontwikkeld, waar dak- en thuisloze jongeren kunnen worden aangemeld³, alvorens een individueel traject op meerdere leefgebieden kan worden uitgestippeld.⁴ Onder traject wordt verstaan een plan waarin persoonlijke doelen voor de dak- en thuisloze jongeren zijn opgesteld op meerdere gebieden zoals wonen, begeleiding, inkomen en dagbesteding.

Anno 2016 constateren we nog steeds een instroom van jongeren met meervoudige problemen en huisvestingsproblematiek binnen de Maatschappelijke Opvang. Aan de andere kant kunnen dak- en thuisloze jongeren onvoldoende uitstromen vanwege tekort aan woonplekken voor deze kwetsbare groep. Het probleem zit hem echter niet alleen in het tekort aan woonplekken maar is complexer. Het gebrek aan passende woonvoorzieningen belemmert niet alleen de uitstroom, maar brengt als extra risico met zich mee dat jongeren hospitaliseren en onvoldoende toegeleid worden naar een zelfstandig en zelfredzaam bestaan. Dak- en thuisloosheid valt vaak samen met hardnekkigheid van schulden, het ontbreken van aansluiting bij bestaande netwerken, verbroken familierelaties en het voortijdig beëindigen van onderwijs. Dit maakt duidelijk dat het om juist die verbindingen gaat op meerdere gebieden om de positie van kwetsbare jongeren te verbeteren.

De ketenaanpak dak- en thuisloze jongeren is in de zomer van 2015 geëvalueerd. Tegelijkertijd heeft er in samenwerking met het BOZ een visieontwikkeling plaatsgevonden. Dit heeft geresulteerd in een aantal gezamenlijke uitgangspunten, waarbij gekozen is voor een praktische en doelmatige werkwijze; dus geen rapportages, maar actieve werkgroepen, die aan de slag gaan met de verbeteringspunten. De gezamenlijke uitgangspunten zijn:

- Verminderen van instroom van dak- en thuisloze jongeren binnen de keten, door meer te investeren in preventieve interventies en samenwerking met Samen DOEN en het MBO-Jeugdteam;
- bewerkstelligen van een efficiëntere instroom, doorstroom en uitstroom binnen de ketenaanpak;
- sterkere verbinding creëren tussen de ketenpartners onderling en samenwerking met de aanpalende ketens zoals de jeugd GGZ, LVB, Jeugd en Veiligheid, de Maatschappelijke Opvang voor volwassenen, Beschermd Wonen en het overige zorgveld in Amsterdam;
- ambulantisering van de zorg (minder 24-uur plekken en meer plekken voor begeleid wonen);
- (her)positioneren van keten dak- en thuisloze jongeren door aan te sluiten bij Jeugd of Zorg;
- versterken van de jongerenparticipatie en bevorderen van een positievere bejegening van dak- en thuisloze jongeren.

² De keten begint bij de toeleiding en inloop voor dak- en thuisloze jongeren tussen 18-23 jaar en 'eindigt' bij de uitstroom naar het netwerk, voorzieningen van aanpalende ketens, het eigen netwerk of zelfstandig wonen, bijvoorbeeld sober wonen, studenten- of jongere huisvesting. De keten kent 24-uurs intramurale voorzieningen en begeleid wonen.

³ Jongeren worden toegeleid en doorverwezen door de professionals.

⁴ Coda-G4 Cohortstudie Daklozen in het vier grote steden, veranderingen in 2,5 jaar, juni 2015.

Naar aanleiding van deze uitgangspunten zijn er door het BOZ samen met gemeente diverse acties uitgewerkt.

Het gaat dan om bijvoorbeeld het:

- Inzetten op het versterken van de samenwerking met de Jongerenpunten;
- versterken van de samenwerking tussen instellingen en uitwisselen van expertise op uitvoeringsniveau;
- uniformeren van de werkwijze met betrekking tot toegang/aanmelding en de screening én het herinrichten van de veldtafels;
- verbeteren van het deskundigheidsniveau van de medewerkers in verband met verzwaring van de doelgroep;
- het maken van afspraken met de woningbouwcorporaties, zorgaanbieders en RVE wonen om het aanbod Housing First te vergroten;
- effectiever samenwerken met en in zetten van de wijkteams als Samen DOEN en Ouderen Kindteams en wijkzorg.

In dit voorliggende plan van aanpak ligt het accent op het verbinden en intensiveren met verschillende acties om hierin een verbetering aan te brengen.

Vanaf 2017 vindt er een doorontwikkeling plaats met de inkoopstrategie specialistische jeugdhulp 2017 waarbij ingezet wordt op één hoofdaannemer, resultaat gerichte afspraken en financiering en het opstellen van brede en meerjarige hulpverleningsplannen om zorgcontinuïteit te garanderen (perspectiefplannen). Deze nieuwe inkoopstrategie wordt ook vertaald naar de inkoop voor dak- en thuisloze jongeren.

Visie

Vernieuwing is nodig binnen en buiten bestaande systemen om vanuit de behoefte van de jongere, te werken aan diens toekomstperspectief waarmee wordt voorkomen dat jongeren dak- en thuisloze - of spookjongeren worden. Het bieden van een stabiele basis is belangrijk waarbij diverse systemen zich sluiten rond de (zorg) behoefte van de kwetsbare jongere en op maat ondersteuning bieden.

Met het inwerking treden van de Jeugdwet en de decentralisatie van de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 (Wmo 2015) en de Participatiewet heeft de gemeente tools gekregen om actief haar rol te nemen. Met de decentralisatie zijn transformatiedoelen geformuleerd:

1. Preventie en uitgaan van eigen verantwoordelijkheid en eigen mogelijkheden van jeugdigen en hun ouders, met inzet van hun sociale netwerk;
2. eerder de juiste hulp op maat te bieden om jeugdigen en gezinnen zo snel mogelijk, zo dichtbij mogelijk en zo effectief mogelijk hulp te bieden met aandacht voor de (kosten)effectiviteit van de geboden hulp;
3. integrale hulp aan gezinnen volgens het uitgangspunt één gezin, één plan, één regisseur;
4. meer ruimte voor professionals om de juiste hulp te bieden door vermindering van regeldruk.

De doelen van de transformatie sluiten aan op de visie van de aanpak dak- en thuisloze jongere. Het gaat dan om aandacht voor maatregelen die gericht zijn op het voorkomen van dak- en thuisloosheid, en wanneer jongeren alsnog in de keten van maatschappelijke opvang terecht komen, te zorgen dat er perspectief wordt geboden en snelle uitstroming naar passende woonplekken met op maat toegesneden ondersteuning.

Het ontwikkelen van eigen kracht en het versterken van het (familie)netwerk dragen in belangrijke mate bij aan het herstel van de kwetsbare jongere. Veelal kunnen dak- en thuisloze jongeren dat niet alleen, maar hebben ze behoefte aan een vertrouwenspersoon die hen ondersteunt en actief opzoekt en meeneemt om samen de meest noodzakelijke en praktische zaken aan te pakken.

De ambitie is gericht op het haalbare perspectief van jongeren met een ontwikkeling richting *zelfredzaamheid* en *zelfstandigheid*. Dit principe vertaalt zich naar verschillende terreinen. Het gaat om het leveren van maatwerk, versterken van de eigen kracht en het leggen van verantwoordelijkheid bij de jongere, het bieden van passende steun en begeleiding, het inzetten van wonen, leren en werktrajecten.

Deze ambitie vertaalt zich in de volgende doelen:

1. Investeren in preventie: het inzetten op het voorkomen van instroom van nieuwe dak- en thuisloze jongeren door te investeren in preventie.
2. Perspectief bieden: door te zorgen dat jongeren die worden opgevangen vervolgens kunnen doorstromen naar een passende woonplek waar onderwijs en/werk onderdeel van uitmaken.
3. Versterken empowerment en netwerk: het versterken van empowerment en de eigen kracht van het (familie) netwerk door dit te verbinden aan de mogelijkheden van de jongere.

Doelgroep

Veelal worden de termen 'zwerfjongeren' en 'dak- en thuisloze jongeren' door elkaar gebruikt. De term 'zwerfjongeren' roept echter een negatief beeld op en jongeren worden hier liever niet mee geassocieerd. In dit plan van aanpak wordt de groep kwetsbare jongeren met huisvestingsproblematiek daarom 'dak- en thuisloze jongeren' genoemd.

Er zijn verschillende redenen waarom jongeren dakloos kunnen raken. Veel ruzies thuis, op straat gezet worden of van huis weggelopen, een problematische thuissituatie met ouders die verslaafd zijn aan alcohol of drugs of ouders die in de gevangenis zitten of psychiatrische stoornissen hebben, kunnen allemaal redenen zijn. Ook gedragsproblemen en verslaving bij jongeren zelf kunnen de oorzaak van dakloosheid zijn, want dit soort problemen maken het vanzelfsprekend moeilijk om zich in de maatschappij of in een gezin te handhaven. Tenslotte kunnen ook problemen met geld, diefstal of agressief gedrag oorzaken zijn waardoor jongeren in de problemen komen.

Kenmerkend voor de groep is dat ze in een kwetsbare en instabiele setting zijn opgegroeid.

Dak- en thuisloze jongeren

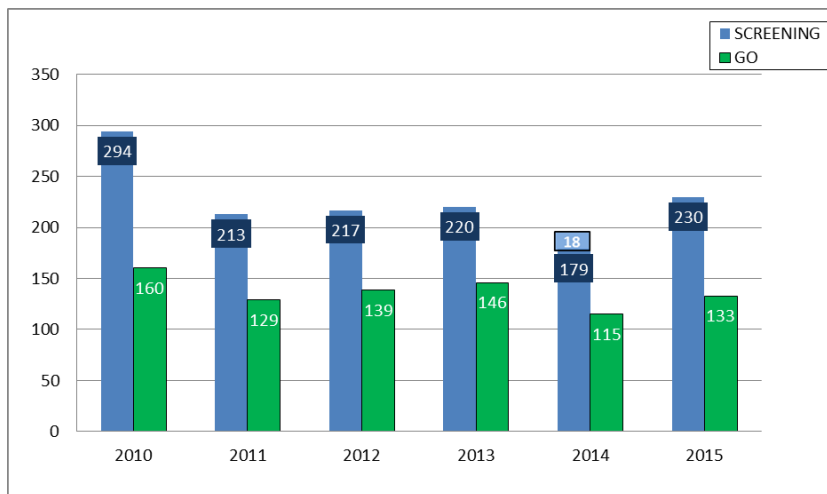
Onder dak- en thuisloze jongeren wordt verstaan: jongeren tussen 18 en 23 jaar met meervoudige problemen. Deze groep wordt aangeduid als dak- en thuisloos:

- Wanneer de jongere minimaal drie maanden voorafgaand aan de aanmelding geen vaste woon- of verblijfplaats heeft;
- er problemen zijn op minimaal drie van de volgende zes leefgebieden: geestelijke gezondheid, verslavingsproblematiek, licht verstandelijke beperking, werk/scholing, financiën en wonen;

- er geen woonalternatieven voor de jongere beschikbaar zijn.

Het gaat hier om richtlijnen. In de praktijk vindt er een individuele afweging plaats en is er flexibiliteit om maatwerk toe te passen.

Jaarlijks worden gemiddeld tussen 225 tot 250 dak- en thuisloze jongeren aangemeld bij het centrale meldpunt van de GGD.⁵ In 2015 zijn in totaal 230 jongeren gescreend om mogelijk toe gelaten te worden tot een plek in de maatschappelijke opvang. Het ging hierbij om 117 jongens, 64 meisjes, 26 jonge moeders met kind(eren) en 23 zwangere meisjes⁶. Ten opzichte van 2014 is dit een toename van 51 jongeren, toen werden er 179 gescreend voor mogelijke opvang. De oorzaak hiervan is niet bekend.

Bron: Monitor Maatschappelijke Opvang Jongvolwassenen 2011-2014

Een belangrijk deel van de melders bij de GGD komt niet in aanmerking omdat zij niet voldoen aan de criteria om voor screening. Redenen kunnen bijvoorbeeld zijn het ontbreken van regiobinding met Amsterdam-Amstelland⁷, of dat het gaat om jongeren beneden de 18 jaar, of dat de mogelijkheid bestaat om weer terug te keren naar het eigen netwerk. Ook is het mogelijk dat er sprake is van enkelvoudige problematiek en kan directe doorverwijzing plaats vinden naar bijvoorbeeld de GGZ-sector of vindt er verwijzing plaats naar een woon-leer-werk project. De jongeren die een “no go” krijgen worden naar passende hulp begeleid.

Met betrekking tot de leeftijd waarbij de jongeren in de doelgroep van dak- en thuisloze jongeren vallen, bestaan verschillende opvattingen. In de Amsterdamse keten wordt de leeftijdsgrens van 18 jaar tot en met 23 jaar flexibel gehanteerd. Het aanbod voor jonge gezinnen begint al bij 16 jaar en voor de Woon-Leer-Werk-trajecten (WLW) loopt het aanbod door tot 27 jaar. Deze begrenzing van de leeftijden komt overeen met de definitie van kwetsbare jongeren (16 jaar tot 23 jaar) en de optie om aan te sluiten bij de leeftijdsgrens van de Participatiewet, aanpak jeugdwerkloosheid en de jongerenpunten (27 jaar).

⁵ Monitor Maatschappelijke Opvang Jongvolwassenen 2011-2014.

⁶ Voor de jonge moeders waar huisvesting een probleem vormt, kent de gemeente Amsterdam sinds 1 oktober 2014 een Centraal Meldpunt Dakloze Gezinnen. Het meldpunt is opgericht om dakloze gezinnen sneller en meer eenduidig toe te leiden naar de juiste ondersteuning en hulpverlening.

⁷ Amsterdam is centrum gemeente voor de regio Amsterdam-Amstelland.

Onder de dak- en thuislozen bevinden zich ook zwangere jongvolwassenen en moeders, al dan niet met partner. Deze hebben het extra lastig met het vinden van een passende woonplek omdat ze niet meer terecht kunnen in de 'reguliere' voorzieningen als WLW, jongerenhuisvesting en dergelijke.

Spookjongeren

Tussen dak- en thuisloze jongeren en spookjongeren kan weliswaar overlap zitten in de problemen rondom het hebben van een stabiele slaapplek, maar dit hoeft voor spookjongeren niet het probleem te zijn. Spookjongeren zijn jongeren tussen de 18-27 jaar, die zijn uitgeschreven uit de Basisregistratie Personen zonder opgave van vervol woonadres, terwijl zij nog wel in Amsterdam verblijven.

Spookjongeren kunnen namelijk wel een stabiele slaapplek hebben, maar omdat zij zijn uitgeschreven uit de Basisregistratie Personen kunnen zij geen 'normaal' leven opbouwen. Het is lastig om precies te zeggen hoeveel spookjongeren er zijn in Amsterdam. Doordat zij onder de radar leven, zijn zij niet gemakkelijk te traceren. Naar aanleiding van de gegevensanalyse van de bestanden van de Basisregistratie Personen is er sinds half 2014 tot eind 2015 een aantal van 712 jongeren uit de Basisregistratie personen gefilterd welke mogelijk spookjongeren kunnen zijn.⁸ Naar verwachting bestaat een groot deel hiervan niet uit spookjongeren, maar uit buitenlandse studenten, expats, emigranten en dergelijke die zich bij vertrek uit Nederland niet hebben uitgeschreven.

Het kan voorkomen dat een spookjongere in de loop der tijd een dak- en thuisloze jongere wordt, omdat de problemen veranderen of verergeren. Dit kan ook vice versa voorkomen. Het is daarom van belang dat er in de aanpak van beide groepen verbinding en afstemming gezocht wordt.

De doelgroep dak- en thuisloze jongeren heeft vaak een voorgeschiedenis in hulpverlening en/of jeugdzorg met een beperkte zelfredzaamheid en bijkomende beperkingen zoals LVB en/of psychiatrische problematiek. Dit komt bij spookjongeren in mindere mate voor. In 2014 ontving 54% van de gescreende jongeren ooit hulp van jeugdzorg. Deze hulp kwam in alle gevallen vanuit Jeugdbescherming Regio Amsterdam (JBRA). Het grootste deel van de dak- en thuisloze jongeren heeft een verleden in de jeugdzorg (64%)⁹. Schulden zijn zowel bij spookjongeren als bij dak- en thuisloze jongeren een veelvoorkomend probleem. Van de spookjongeren die in 2015 in beeld waren en begeleid werden, heeft 83% schulden en bij dak- en thuisloze jongeren een vergelijkbaar percentage (84%).

LHBTI

Onder de dak- en thuisloze- of spookjongeren zijn ook LHBTI-ers. LHBTI staat voor Lesbisch, Homo, Bisexueel, Transgender of Interseks. In de VS is 25 tot 40% van de dakloze jongeren LHBTI, terwijl dat voor de algemene bevolking tussen de 5% en 10% ligt. Het is niet onwaarschijnlijk dat LHBTI-jongeren in Nederland ook oververtegenwoordigd zijn onder de jongeren die dak- en thuisloos zijn. Hier is echter nog weinig over bekend en wordt momenteel onderzocht door Movisie in samenwerking met een aantal ketenpartners¹⁰. Onderzoeksliteratuur uit Nederland laat al wel zien dat LHBTI jongeren gemiddeld meer tegen problemen aanlopen dan leeftijdsgenoten: zowel thuis, op school, als in hun sociale netwerk. Ook hebben ze meer kans om te maken te krijgen met middelengebruik en psychische problematiek, waaronder suïcidaal

⁸ B&W besluit 15 december 2015: 'Tussentijdse rapportage Spookjongeren in Amsterdam, november 2015'.

⁹ Onderzoek naar het voortraject zwerfjongeren, GGD Amsterdam 2012.

¹⁰ De onderzoeksfase loopt van oktober 2016 tot maart 2017. De onderzoeksresultaten worden in september 2017 bekend gemaakt.

gedrag en trauma's. Uit onderzoek in de VS blijken dit de voornaamste oorzaken van het dak- of thuisloos worden of blijven van jongvolwassenen. In de Uitvoering Roze Agenda is specifieke aandacht voor dak- en thuisloze LHBTI-jongeren.¹¹ Doordat LHBTI-jongeren met meer problemen te kampen hebben, is het van belang dat de voorzieningen in de zorg en hulpverlening zijn afgestemd op de LHBTI-jongeren.

Al deze kwetsbare jongvolwassenen hebben een aantal gemeenschappelijke problemen waarvoor een belangrijk deel oplossingen zijn die elkaar overlappen. Inzet is dan ook om zoveel mogelijk gebruik te maken van het reguliere aanbod, waarin voldoende flexibiliteit beschikbaar is om voor alle verschillende doelgroepen maatwerk te kunnen leveren.

Budget 2016 dak- en thuisloze jongeren en taakstelling 2017

Het totale inkoopbudget voor 2016 bedraagt circa 9,4 miljoen. Dit bedrag is een som van de reguliere subsidies 2015, de voormalige subsidies 2015 AWBZ-pakketmaatregel en de voormalige subsidie 2015 van de Stadsregio Amsterdam. Met dit budget is er bij de aanbieders een breed aanbod voor dak- en thuisloze jongeren ingekocht. Het ingekochte aanbod voor 2016, inclusief de kosten is opgenomen in bijlage 1.

Alle acties, behalve één, die in dit plan genoemd worden, kunnen in deze fase gefinancierd worden uit de huidige capaciteit en middelen. Uitzondering vormen de meerkosten die nodig zijn voor de uitbreiding van de Intensieve Preventieve Aanpak (IPA) tot de leeftijd 27 jaar en mogelijk nieuwe interventies die niet binnen de huidige taken van de keten vallen.

De gemeenteraad heeft de keten dak- en thuisloze jongeren een taakstelling voor 2017 opgelegd (Voorjaarsnota 2015). De taakstelling (bijlage 1) bedraagt € 520.000 voor de gehele keten en € 145.294 voor het veldwerk jongeren 12-23 jaar en is gebaseerd op de reguliere subsidies voor 2015 (circa 6,9 miljoen). De taakstelling 2017 wordt vanuit de inhoud uitgewerkt.

¹¹ Uitvoering Roze Agenda, 2015, vastgesteld 17 december 2015, met onderstaande hooflijnen als prioriteit:

- Onderwijs: Een veilig, tolerant schoolklimaat met een hoge LHBTI-acceptatie
- Veiligheid: Een veilig leefklimaat voor LHBTI's
- Jeugd: Acceptatie van seksuele- en gender diversiteit en -identiteit onder jeugd/jongeren als onderdeel van een inclusieve jongerencommunity
- Diversiteit: Een tolerant leefklimaat onder alle LHBTI-groepen ongeacht (culturele) afkomst.
- Zorg & welzijn: De voorzieningen zorg & welzijn afgestemd op LHBTI's, verbetering toegang, omgang en welbevinden
- Gezondheidszorg & hulpverlening: De voorzieningen gezondheidszorg & hulpverlening afgestemd op LHBTI's: verbetering toegang, omgang en gezondheid
- Sport: Een veilig sportklimaat, inclusief voor LHBTI's
- Werk & economie: Ruimte voor LHBTI bij evenementen & een LHBTI-vriendelijk ondernemers- en werkklimaat. Dat inclusiviteit de ambitie is voor de gemeente Amsterdam komt terug recent vastgestelde personeelsbeleid: het uitvoeringsprogramma "Amsterdam inclusieve organisatie".
- Cultuur & informatie: Permanente zichtbaarheid van LHBTI's

1. Investeren in preventie

Het inzetten op het voorkomen van instroom van nieuwe dak- en thuisloze jongeren door te investeren in preventie.

Introductie

Om dak- en thuisloosheid te voorkomen is er een sterker accent nodig op het inzetten van preventie. In dit onderdeel worden verschillende mogelijkheden benoemd om de preventieve kant te versterken welke alle jongeren ten goede komen, maar specifiek de kwetsbare jongere met het risico op dak- en thuisloosheid. Deze jongeren, met hulpvragen vanuit meerdere leefgebieden, voelen zich veelal niet geholpen vanuit de hulpverlening met de focus op één gebied. Landelijke wetgeving en gemeentelijk beleid sluiten vaak nog onvoldoende aan bij de steunbehoefte van dak- en thuisloze jongeren. Alle problemen hangen met elkaar samen, dat maakt deze doelgroep specifiek en extra kwetsbaar om uit te vallen in het onderwijs, jeugdhulp, (familie) netwerk met het risico om op latere leeftijd terug te komen met nog veel omvangrijker problemen. Als jongeren 18 jaar worden, zijn ze meerderjarig en hebben zij de rechten en plichten van een volwassene. Voor de wet zijn deze jongeren volwassen, maar verschillende onderzoeken tonen aan dat jongeren die problemen of achterstanden hebben, weliswaar “streetwise” zijn, maar vaak pas op latere leeftijd echt volwassen worden. De visie dat kwetsbare jongeren ook na hun 18^e jaar jeugdhulp kunnen krijgen wordt landelijk ondersteund door de staatsecretarissen VenJ en VWS.¹² Voor de meeste jongeren is er hulp en steun van familie en netwerk. Voor sommige jongeren is dat minder vanzelfsprekend. Dan gaat het bijvoorbeeld om jongeren die moeite hebben met leren, geen baan hebben of op een andere manier hulp en begeleiding hebben, omdat deze vanuit de thuissituatie ontbreekt. Hun leefsituatie is instabiel waardoor ze in een kwetsbare positie verkeren zonder dat er iemand is die hen kan bijstaan. In de huidige doelstellingen van de decentralisaties wordt uitgegaan van eigen verantwoordelijkheid en eigen mogelijkheden van jeugdigen en hun ouders, met inzet van hun sociale netwerk. Deze doelstelling sluit onvoldoende aan bij de groep kwetsbare jongeren met hun kenmerkende specifieke risico factoren waardoor uitval ontstaat.¹³ Het gaat dan steeds om het zoeken van balans tussen eigen verantwoordelijkheid en begeleiding.

Hoe kan verbetering worden bereikt?

1. Intensiveren van verbinding van signalen en participatie

Samenhang en verbinding tussen gebiedsplannen, werkplan van de Ouder- en Kindteams, Samen DOEN leidt er toe dat de signalerende functies, de ‘oren en ogen’ van de samenleving er toe bijdraagt dat kwetsbare jongeren in beeld komen en toegeleid worden naar passende hulpverlening in de wijk. Onderwijs en leerplicht nemen hierin een belangrijke rol. In de gebiedsplannen formuleren stadsdelen acties en activiteiten die aanvullend zijn op het reguliere aanbod in een gebied. Dit zijn brede integrale gebiedsplannen waarvoor langdurige inzet nodig is van jeugd- en opvoedhulp (Ouder- en Kindteams), professionals en vrijwilligers, scholen, jongerenpunten (toeleiding school en werk), jongerenwerk, maatschappelijke dienstverlening en zorg. Naast deze partners hebben Veldwerk (Streetcornerwork), IPA (Intensieve Preventieve Aanpak) expliciet de taak signalen van kwetsbare jongeren op te halen. De informatie van deze partners komt echter nog niet structureel bij elkaar. Structureel verzamelen en delen van deze

¹² Ministerie van VWS @ brief opzoeken.

¹³ GGD en DSP-groep: Onderzoek naar het voortraject van Amsterdamse zwerfjongeren, september 2011.

gegevens met gebieden (BCO's) en alle betrokken partners, moet ertoe leiden dat kwetsbare jongeren nog eerder gesignaleerd en geholpen worden.

Actie:

- Met wijkteams en BCO's nagaan hoe bijzondere doelgroepen zoals kwetsbare jongeren (met dreigende dak- en thuisloosheid) in de wijkteams en maatschappelijke steunsystemen in beeld komen en blijven.

2. Uitbreiding Intensieve Preventieve Aanpak (IPA)

Vanuit IPA worden risicjongeren van 16 tot 23 jaar individueel begeleid, ongeacht hoe de situatie er thuis uitziet. Dit gebeurt laagdrempelig, praktisch en met het doel om de zelfredzaamheid van de jongeren te vergroten. In het IPA 16-23 jaar aanbod staat de jongere en zijn/haar behoeften centraal waarbij de inzet gericht wordt op begeleiding op alle leefgebieden. Dit maakt ook dat IPA gezien kan worden als een passende aanvulling op de inzet vanuit de Ouder- en Kindteams, Samen DOEN teams, wijkteams en Jongerenpunten.

In het kader van het aanvalsplan Jeugdwerkloosheid en de uitvoeringsplannen jeugdwerkloosheid is aanvullend wenselijk voor jongeren van 23 – 27 jaar. Het gaat hier om multiprobleem jongeren met een grote afstand tot de maatschappij doordat problematiek blijft aanhouden. De kwetsbare jongeren die in deze leeftijdscategorie vallen, zijn gebaat bij ambulante begeleiding. Ze hebben een nog grotere afstand tot de arbeidsmarkt dan de 23-minners doordat ze vaak al langer en dieper in de problemen zitten. De huidige inzet van IPA voldoet qua methodiek en werkwijze aan de behoeften van de jongeren 23 – 27 jaar.

Acties:

- Uitrol IPA 23+ naar 27 jaar, met preventieve, actiegerichte en curatieve onderdelen;
- voor de uitbreiding van IPA is een bedrag beschikbaar van € 300.000 uit het aanvalsplan jeugdwerkloosheid.

3. Versterken verbinding MBO Jeugdteam

Door te investeren in de kwaliteit van het onderwijs¹⁴ krijgen jongeren betere kansen om kennis en vaardigheden te verwerven die steeds meer door de veeleisende en dynamische arbeidsmarkt wordt gevraagd. Het gaat dan vooral om de jongeren die vanwege een bijzondere thuissituatie, gedragsproblemen of specifieke leerbehoeften kwetsbaar zijn om uit te vallen zonder afgeronde opleiding of goed arbeidsperspectief. Zij bevinden zich op het snijvlak van onderwijs, arbeidsmarkt en (jeugd)zorg en hebben extra aandacht nodig om goed te worden voorbereid op de toenemende eisen die de samenleving, het onderwijs en de arbeidsmarkt aan hen stellen. De MBO-Agenda draagt hieraan in hoge mate bij en komt ook ten goede aan kwetsbare jongeren.¹⁵ Met de ROC's in Amsterdam zijn afspraken gemaakt voor aansluiting in het kader van passend onderwijs en de Jeugdwet. Voor alle MBO-colleges is een mbo-jeugdteam actief om barrières te slechten door jongeren te ondersteunen met jeugdhulp, gericht op het behalen van een startkwalificatie. De ondersteuning van het Jeugdteam is gekoppeld aan de jongeren op de MBO-colleges. Ook niet schoolgaande jongvolwassenen hebben behoefte aan een herkenbaar aanspreekpunt bij de gemeente. Vooral jongeren met een problematisch verleden of weinig steun in hun sociaal- en familie netwerk en in de overstap naar zelfstandigheid hebben lichte hulp en praktische begeleiding nodig.

¹⁴ 'Extra kansen voor jongeren in een kwetsbare positie', Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap 12 december 2014.

¹⁵ Gemeente Amsterdam MBO-agenda, 1 april 2015.

Acties:

- Nagaan of het verbreden van MBO-Jeugdteam voor de doelgroep kwetsbare jongeren beschikbaar kan komen voor degene die geen (MBO) onderwijs volgen;
- de kosten voor uitbreiding inzichtelijk maken.

4. Zorgcontinuïteit bieden in de overgang naar volwassenheid

Veel jongeren verdwijnen na hun 18^e uit beeld. Vanwege de terugkerende problematiek van de (gedwongen) hulp aan jongeren bij het bereiken van 18 jaar heeft de landelijke Kinderombudsman onderzoek gedaan in de overgang van 18- naar 18+.¹⁶ Uit onderzoek van het Nederlands jeugdinstituut blijkt dat jongeren ouder dan 18 jaar nog steeds een beroep doen op (zorg)voorzieningen. Vanaf 18 jaar zijn er wel andere wetten van belang, zoals de Wmo 2015, de Zorgverzekeringswet, de Wet langdurige zorg en de RMC-wetgeving. Deze wetten geven de gemeente een basis om de aansluiting van zorg te regelen. Hiervoor wordt beleid ontwikkeld in het organiseren van een soepele overgang van wet- en regelgeving waarin niet het systeem maar de jongere centraal staat. Voorkomen moet worden dat jongeren die 18 jaar worden na verloop van tijd dakloos worden, onverzekerd zijn en risico lopen voor hun veiligheid. Er zijn verschillende initiatieven in gang gezet om de kansen voor betere aansluiting te borgen. De hulpbehoefte van de jongere staat centraal en niet de knip in de hulpverlening tussen minderjarig of meerderjarig. Er is een expertgroep opgezet om vanuit uiteenlopende perspectieven oplossingen te zoeken voor complexe knelpunten. En er wordt gekeken naar de verbinding jeugd en Wmo, het ontschotten en het leggen van de verbinding tussen wijkteams en OKT en met zorgverzekeraars. Zorgcontinuïteit betekent ook dat jongeren pas mogen worden losgelaten wanneer zij volledig zijn overgedragen aan een volgende instelling.

Actie:

- Zorgdragen voor het waarborgen van zorgcontinuïteit ook na het bereiken van 18 jaar door het maken van afspraken en warme overdrachtsmomenten naar een andere instelling of hulpverleningsinstantie.

5. Intensiveren jongerenschuldhelpverlening

Hoe eerder gestart kan worden met de schuldhulpverlening hoe beter. Als jongeren eenmaal dakthuisloos zijn, kan al wel gestart worden met het in kaart brengen van de schulden, informeren van de schuldeisers, bevorderen dat er een briefadres komt waardoor er weer toeslagen aangevraagd kunnen worden en het stabiliseren van de situatie. Het voorkomen van schulden en het er op tijd bij zijn als er schulden ontstaan kan veel narigheid voorkomen. Er is een breed scala aan initiatieven op dit gebied, zowel preventief als curatief.¹⁷ ¹⁸Een knelpunt is de toenemende schuld van jongeren bij zorgverzekeraars. Volgens onderzoek van het Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting (Nibud) onder 18-24 jongeren heeft 10% grote moeite om de zorgverzekering op tijd te betalen. Recent is de pilot door de Stichting Zwerfjongeren Nederland gestart 'met zorg verzekerd'. Het plan is om schulden in de premie bij de zorgverzekering te voorkomen in samenwerking met Zilveren Kruis, WPI Amsterdam, programma Van de Straat en een jeugdzorginstelling in Amsterdam. Indien de resultaten van de pilot daartoe aanleiding geven, zal hier beleid voor worden ontwikkeld. De resultaten van de pilot zullen landelijk worden opgeschaald, zodat de aanpak kan worden ingezet als preventie instrument. Deze pilot sluit ook

¹⁶ Rapportage van de Landelijke Kinderombudsman 21 mei 2015 'Ik kan het niet zelf'.

¹⁷ Het convenant School en Schuld voorziet in budgetlessen op de mbo-colleges en geven aan jongeren budgetlessen.

¹⁸ Programma schuldhulpverlening en reactie van het College van B&W op initiatiefvoorstel van de raadsleden Moorman, Unver, Groot Wassink en Roosema 'Meer jongeren minder schuld' van 10 december 2014.

aan bij de behoeften van de jongeren. Jongeren zien het voorkomen van schulden als een van de belangrijkste prioriteiten.

Acties:

- Pilot 'Met zorg verzekerd' is gehonoreerd vanuit het programma schuldhulpverlening Amsterdam en de resultaten van de landelijke Stichting Zwerfjongeren worden afgewacht;
- oriëntatie vindt plaats op meerdere pilots zoals ONSBank, mobiele telefonie met providers etc.

6. Levensfase gerichte benadering

Starten met het opstellen van een hulpvoortzettingplan/ perspectiefplan, met alle relevante partijen, ouders, verzorgers, naast de jongere zelf gedurende het hulpverleningstraject, kan voorkomen dat jongeren uitvallen op het moment dat zij 18 jaar worden. Gesprekken starten, bij voorkeur vanaf 16 jaar, met het perspectief naar 23 jaar met aandacht voor duurzame zorg op maat gericht op zelfstandigheid en zelfredzaamheid, binnen de (on)mogelijkheden van de jongere. Belangrijk daarbij is dat er met en niet over jongeren gepraat wordt. In het perspectiefplan wordt met de jongere en diens netwerk vanaf 16 jaar de toekomstwensen van de jongere geïnventariseerd, een netwerk rondom de jongere geplaatst en de ondersteuningsbehoefte van de jongere in kaart gebracht. Het vraagt extra aandacht en inzet van de hulpverlener, ook om tijdig problemen te signaleren die kunnen leiden tot dak- en thuisloosheid. Er zijn ervaringen met het opstellen van perspectiefplannen (methode Krachtplan 18+ van de William Schrikkerstichting). Met professionals in de jeugdhulp zijn gesprekken op gang gebracht voor de mogelijkheden van een perspectiefplan, waarbij de persoon die verantwoordelijk is voor het opstellen van het plan verantwoordelijk is voor overdracht bij het juiste loket van de gemeente.

Actie:

- Gemeente bevordert het tijdig inzetten van een perspectiefplan samen met de jongere en mogelijk diens netwerk voor de situatie na de 18^e verjaardag. Dit wordt vastgelegd in de inkoopstrategie specialistische jeugdhulp 2017

2. Perspectief bieden

Door te zorgen dat jongeren die worden opgevangen vervolgens kunnen doorstromen naar een passende woonplek waar onderwijs en/werk onderdeel van uitmaken.

Introductie

Als het gaat om de Maatschappelijke Opvang en Beschermd Wonen voor jongeren en volwassenen, werkt de gemeente met dezelfde aanbieders, terwijl de uitvoering bij verschillende afdelingen is belegd (de volwassenketen bij afdeling Zorg en jeugdketen bij afdeling Jeugd). Beide ketens hebben een aparte aanmeldroute en veldtafels. Ook binnen de jeugdketen zijn er verschillende aanmeldroutes en veldtafels. Iedere aanmeldroute en veldtafel bedienen een groep jongeren, te weten: de Maatschappelijke Opvang, de WLW-trajecten en de jonge gezinnen (tienermoeders en -vaders).

De keten dak- en thuisloze jongeren 18-23 jaar heeft een lange geschiedenis binnen de gemeente Amsterdam. In 2013 is de ketenaanpak hervormd en heeft de volgende doelen geformuleerd:

- Geen jongeren meer zwervend op straat;
- een snelle doorstroom van jongeren naar maximaal haalbare zelfstandigheid;
- blijvende hulp voor jongeren die niet zelfstandig kunnen worden.

Figuur 1: Stappen in de keten

Volgens de huidige structuur begint de keten dak- en thuisloze jongeren bij het veldwerk en eindigt bij de uitstroom. Het aanbod binnen de keten is verschillend; 24-uurs intramurale voorzieningen, begeleid wonen, Housing First, groepswoningen voor jongeren met een LVB-problematiek en woonvormen voor de jongeren die nog naar school; de zogenaamde WLW-trajecten. Hoewel de hulpvragen van deze jongeren ook complex kunnen zijn, zijn zij vaker perspectiefvoller in hun zelfredzaamheid en kunnen met lichte begeleiding en met ondersteuning vanuit de peergroep een zelfstandiger leven leiden binnen de keten. Na de uitstroom bieden de ketenpartners nazorg. De nazorg duurt drie maanden tot een jaar.

Op jaarbasis zien de veldwerkers ruim 5.000 jongeren op straat die hulpvragen hebben. Ongeveer 450 jongeren hebben zwaar(dere) hulpvragen en bij ongeveer de helft is er ook sprake van dak- of thuisloosheid. Veel jongeren worden "op straat" met informatie en advies geholpen. Een aantal jongeren gaat een of meerdere keren in de week naar de inloop voor dak- en thuisloze jongeren en krijgen daar ondersteuning. Zij krijgen een (warme) maaltijd, kunnen douchen, kleren wassen en kunnen ook uitrusten op de banken. De inloop heeft een huiskamersfeer. Ongeveer 250 jongeren worden door de veldwerkers aangemeld voor de screening bij de GGD Amsterdam afdeling MGGZ/Regie en Veiligheid. Niet alleen de veldwerkers melden jongeren aan voor de screening. Er zijn verschillende "vindplekken" en iedere professional kan de jongere aanmelden. De voornaamste aanmelders zijn: Samen DOEN, OKT/ MBO-team, Wijkzorg, Leger des Heils, GGZ,

Spirit, Top600, Top 400 Reclassering MEE Amstel en Zaan, FIOM, Willem Schrikker Groep, JBRA, het Dak- en Thuislozenteam van het Jongerenpunt West en Jongerenwerk.

Na aanmelding toets de GGD of een jongere voldoet aan de plaatsingscriteria. Jongeren met een 'Go' krijgen een trajecthouder uit het Multidisciplinaire Trajecthouders Team (MTT) toegewezen en hij/zij gaat in afwachting van een plek binnen een doelvoorziening aan de slag met de jongere. De trajecthouder stelt samen met de jongere een trajectplan op en zorgt ervoor dat zoveel mogelijk al meteen de nodige hulp wordt gestart. In het plan staan de doelen per leefgebied. De jongeren die een "no go" krijgen worden naar passende hulp begeleid.

De jongeren doorlopen hun traject binnen de keten en de voortgang wordt via Trajectus door de GGD Amsterdam gemonitord. Trajectus is een monitoringsprogramma. Naarmate de jongere vooruitgang maakt in zijn zelfredzaamheid, stroomt hij/zij door naar een andere plek binnen de keten. Het gaat om plekken met minder begeleiding. Stapsgewijs groeit de jongere door naar zelfstandigheid en is klaar voor de uitstroom. De jongere die klaar is voor uitstroom wordt op de uitstroomtafel jeugd (UJO) besproken en voorgedragen aan woningbouwcorporaties of projectontwikkelaars voor een zelfstandige woonplek, studentenwoningen of jongerenhuisvesting. Wanneer het contact met het netwerk voldoende hersteld is, gaan jongeren ook terug naar huis.

Het traject van instroom tot uitstroom kan in totaal twee en een halfjaar duren. Na uitstroom wordt de jongere gedurende een periode van drie maanden begeleid door de instelling. Het is een vereiste van de woningbouwcorporaties dat in deze periode de huurovereenkomst op naam van de instellingen blijft. Na een periode van een jaar wordt de huurovereenkomst op de naam van de jongere overgezet (dit heet het omklappen van de woning).

Hoe kan verbetering worden bereikt?

Een verbeterde in-, door- en uitstroom in de keten is wenselijk, maar het bevorderen van de door- en uitstroom is echter geen op zichzelf staande doelstelling. Het belang van een soepele en toegankelijke in-, door- en uitstroom komt voort uit de visie op herstel. Herstel betekent: terugdringen van de oorzaken waardoor jongeren dak- en thuisloos worden, verbetering van maatschappelijk functioneren en herstel van identiteit. Hiermee wordt de ambitie nagestreefd om in 2018 alle kwetsbare dak- en thuislozen die een beroep doen op zorg en verblijf een passend aanbod te geven gericht op participatie en herstel. Hierbij wordt getracht het maximaal haalbare uit de dak- en thuisloze te halen met betrekking tot ontwikkeling richting zelfstandigheid. En tevens te zorgen voor minimale terugval.

De uitwerking van de evaluatie van de keten, de visieontwikkeling en het opstellen van een plan van aanpak initiatiefvoorstel "Geef zwerfjongeren een kans in Amsterdam" zijn aan elkaar verbonden. Om deze reden is er voor gekozen om de opbrengsten van de evaluatie en de visieontwikkeling (deels) te integreren in dit plan van aanpak. Verbetering van de keten dak- en thuisloze jongeren een meerjarig proces waarbij een nauwe samenwerking tussen de gemeente, de ketenpartners en medewerkers van de aanpalende ketens vereist wordt. Ook de bijdrage van de dak- en thuisloze jongeren bij dit proces is gewenst. In werkgroepverband met de BOZ-partners wordt gewerkt aan de verbetering van de keten.

1. Multidisciplinair Trajecthouders Team (MTT)

De initiatiefnemers vinden dat er extra uren trajecthouders nodig zijn bij MTT om de wachtlijst weg te werken. De wachtlijst veroorzaakt stagnatie bij de instroom. De evaluatie en visieontwikkeling laten inderdaad zien dat de wachtlijst binnen de keten evengoed nog hoog is. In 2015 is gekozen voor een tijdelijke oplossing om deze wachtlijst te verlagen. Deze oplossing hield in dat het MTT, ondersteund door de veldwerkers, een tijdelijke uitbreiding van uren heeft gekregen. Door deze tijdelijke versterking is de wachtlijst aanzienlijk afgenomen. De effectiviteit van het MTT voor de keten en de behoefte aan uitbreiding van formatie staan ter discussie binnen de keten. Er is noodzaak om het MTT te hervormen met het doel een effectievere regievoering binnen de keten. In het voorjaar van 2016 wordt een hervormingsplan aan u voorgelegd.

Acties:

- Hervormen van het MTT met als doel bevorderen van de in- en doorstroom.

2. Instroom

In de eerdere hoofdstukken is het belang van preventie toegelicht, maar preventie zal niet alle instroom van dak- en thuisloze jongeren in de keten kunnen voorkomen. De instroom binnen de keten dak- en thuisloze jongeren kent twee aparte aanmeldroutes en veldtafels. De aanmeldroutes (Maatschappelijke Opvang en WLW-trajecten en veldtafels worden samengevoegd. Met de afdeling Zorg wordt bekeken op welke wijze de aanmeldroutes en veldtafels samengevoegd kunnen worden, rekening houdend met de verschillende doelgroepen en inkoopstrategieën.

Acties:

- Samenvoegen van de aanmeldroutes en veldtafels Maatschappelijke Opvang en WLW;
- waar mogelijk samenvoegen van de aanmeldroutes en veldtafels Zorg en Jeugd, rekening houdend met de verschillende doelgroepen en inkoopstrategieën.

3. Doorstroom binnen de keten

Na een positieve screening bij de GGD ("go"), komt een jongere meestal in een 24-uursvoorziening terecht. Na een aantal maanden van observatie en begeleiding, stroomt deze jongere door naar een vervolgvoorziening, waar hij verder werkt aan zijn zelfredzaamheid. Het komt voor dat de jongere vanaf het moment van instroom tot de uitstroom twee tot drie keer verhuist naar een andere plek binnen de keten. Het gevolg hiervan is dat de keten verstopt raakt en dat er wachtlijsten ontstaan omdat jongeren op doorstroommogelijkheden wachten. Een andere oorzaak van de wachtlijst is, dat jongeren bij wie duidelijk wordt dat ze meer tijd nodig hebben om zelfredzaam te worden, op andere woonplekken, zoals Beschermd Wonen wachten. De doorstroom wordt door de GGD Amsterdam gemonitord, maar een goede doorstroom blijft afhankelijk van geschikte woonvormen/ woonplekken en mogelijk een andere werkwijze binnen de keten.

Acties:

- Binnen het programma Huisvesting Kwetsbare Groepen bezien of er mogelijkheden zijn voor (uitbreiding van) plekken voor Beschermd Wonen voor jongeren;
- sturen op de wachtlijsten door efficiënter om te gaan met screening en plaatsing van jongeren. Knelpunten ten aanzien van de uitstroom beleggen bij het Programma Huisvesting Kwetsbare Groepen.

4. Uitstroom en creëren van woonplekken

Vanaf 2018 krijgen alle kwetsbare groepen met een urgente huisvestingsvraag binnen drie maanden passende woonruimte aangeboden. Dit is een doelstelling uit het programma Huisvesting Kwetsbare Groepen. Dak- en thuisloze jongeren en spookjongeren behoren tot de doelgroep van het programma Huisvesting Kwetsbare Groepen¹⁹. De uitstroom van jongeren is afhankelijk van voldoende en geschikte woonplekken voor jongeren. Differentiatie van woonplekken voor jongeren is essentieel. Het gaat bijvoorbeeld om Sober Wonen door transformatie van panden, inzetten van studenten- en jongerenhuisvesting, tijdelijke woonunits en woningdelen. Deze voorzieningen zijn een vorm van uitstroom uit de keten, waardoor er geen sprake meer is van begeleid wonen. Speciale aandacht hierbij moet gegeven worden voor jonge moeders en zwangere vrouwen. Vanwege hun (aanstaande) kind kunnen zij geen gebruik maken van de woonplekken in bijvoorbeeld jongerenhuisvesting.

Bij de uitstroom van jongeren uit de keten is aandacht voor warme overdracht naar de sociale wijkteams. Jongeren kunnen gedurende een periode door bijvoorbeeld Samen DOEN worden begeleid. Deze manier van "vinger aan de pols" houden kan voorkomen dat jongeren voor een tweede keer instromen binnen de keten. Erop toezien dat kwetsbare jongeren die vanuit een instelling voor maatschappelijke opvang terugkeren in een gewone woonomgeving ondersteuning krijgen vanuit de wijk of buurt die hen helpt bij het opbouwen en onderhouden van contacten met voor hen belangrijke particulieren (familie, burens) en professionals. Zie ook onderdeel preventie.

Acties:

- Conform het Programma Huisvesting Kwetsbare Groepen, zorgdragen voor voldoende en geschikte woonplekken die de uitstroom kunnen bevorderen.
- verstevigen en borgen van de samenwerkingsrelatie tussen de keten dak- en thuisloze jongeren en de wijkteams, waaronder Samen DOEN.

5. Ambulantisering van zorg en uitbreiding van Housing First

Binnen de keten dak- en thuisloze jongeren is er behoefte aan meer plekken voor begeleid wonen terwijl de behoefte aan 24uurs plekken afneemt. Daarnaast wil de gemeente in samenwerking met de woningbouwcorporaties, de Amsterdamse Federatie van Woningbouwcorporaties (AFWC) en de ketenpartners onderzoeken of er mogelijkheden zijn voor uitbreiding van Housing First. Dit kan binnen het bestaande volume (aantal woonplekken) worden gerealiseerd.

Acties:

- Naar behoefte en op maat afbouwen van 24-uur plekken en vermeerderen van plekken voor begeleid wonen;
- de uitbreiding van Housing First betrekken bij de uitwerking van het Programma Huisvesting Kwetsbare Groepen;
- uitwerken van een andere werkwijze binnen de keten die de doorstroom kan bevorderen. Dit kan betekenen "loslaten" van het idee van de doorstroom en/of het creëren van

¹⁹ Huisvestingsprogramma Kwetsbare Doelgroepen (HKG) is in december 2015 door de raad vastgesteld. Het programma heeft als doel dat vanaf 2018 alle urgente kwetsbare groepen binnen drie maanden een passende woonruimte krijgen aangeboden. Hiervoor is een extra opgave nodig van 1000 wooneenheden en een omslag van MO/BW naar individueel begeleid wonen. Voor de uitstroom van (zwerf) jongeren en spookjongeren zijn 45 wooneenheden per jaar geraamd. De gemeente stelt zich, samen met partners, tot doel deze ambitieuze dienstverleningsafspraken te realiseren, omdat bij urgente kwetsbare groepen sprake is van een levens ontwrichtende woonsituatie en langere wachttijd dan drie maanden in een dergelijke situatie niet gewenst is.

(goedkopere) voorzieningen met begeleiding op maat waar jongeren een langere tijd kunnen verblijven.

Voor beide acties geldt dat de resultaten/ conclusies betrokken worden bij de uitwerking van het Programma huisvesting kwetsbare doelgroepen.

6. Pilots ter verbetering van de keten

Waar er kansen liggen voor efficiëntie en kwaliteitsverbetering, speelt de gemeente in op nieuwe signalen en trends. In deze hoedanigheid heeft de gemeente in samenwerking met het BOZ twee pilots ontwikkeld in 2016. Deze pilots dragen ook bij aan het voorkomen van instroom door preventie. Het gaat om:

- Een pilot time-out bedden met Samen DOEN. In de praktijk is er vraag naar time-out plekken. De time-out periode duurt maximaal zes weken. Gedurende deze periode wordt gewerkt aan terugkeer naar huis en de zelfredzaamheid van de jongere. Er worden acties in gang gezet welke kunnen bijdrage aan de terugkeer naar huis. De pilot beoogt ook een sterkere samenwerking met Samen DOEN. De pilot is in november 2015 van start gegaan en kan in 2016 worden geëvalueerd;
- opvang van jonge moeders/ - vaders die nog hun startkwalificatie moeten halen, de mogelijkheid geven gebruik te maken van Kamers met Kansen.

Actie:

- Bij een positief resultaat de pilots implementeren en borgen binnen de keten.

3. Versterken empowerment en netwerk

Het versterken van empowerment en de eigen kracht van het (familie) netwerk door dit te verbinden aan de mogelijkheden van de jongere.

Introductie

Het ontbreken van een positief sociaal netwerk is één van de belangrijkste risicofactoren voor het ontstaan van dak- en thuisloosheid. Ook spelen breuken met familie en vrienden, die in het verleden hebben plaatsgevonden, een grote rol. Dit onderdeel van de uitvoering van het plan van aanpak besteedt hier expliciet meer aandacht aan.

Er lopen al diverse initiatieven gericht op het versterken van het netwerk, gericht op wijk- en buurtniveau. De directe woonomgeving kan immers een belangrijke buffer bieden tegen sociaal isolement²⁰. In de wijk kan men weer actief deel uit maken van de eigen woonomgeving. Tevens kunnen problemen in de directe woonomgeving snel gesignaleerd worden. Een goed voorbeeld hiervan zijn de *Maatschappelijke Steunsystemen* in wijken, netwerken die kwetsbare mensen ondersteunen bij het oppakken van hun rol als deelnemer in de samenleving. Het gaat dan om diensten op het gebied van welzijn en formele en informele zorg.

Daarnaast kan het sociaal netwerk ook bestaan uit personen van buiten de wijk. Dat geldt zowel voor familieleden, als voor vrienden en bekenden. Een voorbeeld van een initiatief dat hieraan bijdraagt zijn de zogenoemde *maatjesprojecten* waarbij iemand zich aanbiedt om samen bepaalde activiteiten te doen, bijvoorbeeld: boodschappen doen, eten, naar de film, wandelen of informatieve bijeenkomsten bezoeken. Ook het concept van *Eigen Krachtconferenties* is geschikt om structuur te geven aan de ondersteuning die de directe familie, vrienden en bekenden of de woonomgeving kan bieden. Wanneer de jongere een beroep moet doen op hulpverlening dan gaat het om de jong volwassenen te stimuleren (regie en eigen verantwoordelijkheid) zelf het initiatief te nemen bij de in te zetten hulpverlening.

Hoe kan verbetering worden bereikt?

1. Overdracht tussen instellingen en sociaal netwerk

Het is belangrijk dat kwetsbare jongeren, vanuit een instelling voor maatschappelijke opvang terugkeren in een gewone omgeving, ondersteuning krijgen vanuit eigen netwerk, de wijk of buurt die hen helpt bij het opbouwen en onderhouden van contacten met voor hen belangrijke particulieren (familie, burens) en professionals. Zorg dat deze instellingen proactief perspectief bieden en daarbij het wijkteam en een zorgnetwerk in de desbetreffende wijk of buurt adequaat informeert over de vestiging van (voormalig) cliënten waardoor het zorgnetwerk passende activiteiten voor deze cliënt kan regelen. Dit onderdeel valt samen met het preventie gedeelte waarbij het niet alleen gaat om het voorkomen van dak- en thuisloosheid maar ook het versterken van het netwerk om terugval te voorkomen.

²⁰ Agenda informele zorg en vrijwillige inzet 2015-2017

Actie:

- Afspraken maken met stadsdelen over het versterken van participatiemogelijkheden met het doel jongvolwassenen te ondersteunen in de wijk door informele- en vrijwilligerszorg.

2. Relaties herstellen

Dak- en thuisloze jongeren komen vaker uit gezinnen met problematische relaties en zwakke netwerken. Desondanks zijn familiebanden belangrijk voor de ontwikkeling van deze jongeren. Verbroken contacten hebben grote gevolgen voor de rest van het leven van een jongere. Zelfs eenmalig contact kan al veel betekenen voor de onderlinge relaties. Contactherstel betekent voor de jongere heel veel. Het oplossen van problemen verbetert vaak hun relatie met de ouders of andere gezinsleden. In sommige gevallen kan de jongere zelfs weer thuis komen wonen²¹. De ketenpartners sturen steeds meer op contactherstel tussen de jongere en zijn/haar familie.²² Er zal worden nagegaan of de competenties van medewerkers op het gebied van "mediation" versterkt moeten worden. Mediation is een geschikte methode om herstel van de relatie tussen jongere en het gezin te bewerkstelligen. Hierbij zal speciale aandacht zijn voor het netwerk van dak- en thuisloze LHBTI jongeren.

Actie:

- 'Mediation' als methode betrekken in de deskundigheidsbevordering bij de uitvoerende organisaties met het doel relatieherstel van jongeren met hun sociale netwerk, waarbij de kansen voor terugkeer naar het netwerk worden vergroot.

3. Verhogen van de inzet van informele zorg en ervaringsdeskundigen

- Uit divers onderzoek is gebleken dat jongeren die gebruik maken van jeugdhulp behoefte hebben aan één betrouwbare volwassene, waar ze altijd op terug kunnen vallen. Dit kan iemand zijn uit het eigen netwerk, een vrijwilliger die als buddy ingezet wordt. Dit wordt door onderzoekers en projecten ondersteund. Bijvoorbeeld door het I'm Ready team. Movisie schreef een artikel over 'social parenting', ieder kind en jong volwassene heeft de behoefte aan een stabiele, ondersteunende en liefhebbende relatie met op z'n minst één vertrouwde volwassene in zijn of haar leven. Dat hoeft niet altijd een professional te zijn. Jongeren, die zelf ervaring hebben in de jeugdzorg kunnen uit eigen ervaring vertellen wat hem/haar geholpen heeft, wat zij hebben geleerd en hoe zij het hebben ervaren.²³ De Stichting Zwerfjongeren Nederland experimenteert in drie gemeenten (Rotterdam, Leeuwarden en Groningen) met het project 'Van De Straat.' Het project is erop gericht op de vraag naar een vorm van sociale ondersteuning, buiten de professionele paden, die aansluit bij de behoefte van de jongere. Er is toegezegd de ervaringen met de andere gemeenten te willen delen.

Acties:

- Inventarisatie welke projecten zich bezig houden met vrijwillige ondersteuning en hoe de resultaten hieruit vertaald kunnen worden naar beleid. Resultaten van het experiment 'Van de Straat' worden hierin betrokken.

²¹ In Groningen is de pilot Tussenstop gestart met positieve resultaten. In deze pilot wordt mediation ingezet om de relatie tussen zwerfjongeren en hun ouders te herstellen als er thuis conflicten zijn.

²² Spirit is bezig met het verder uitbreiden van alternatieven voor uithuisplaatsingen met alternatief: In Verbinding. Een ambulante programma waarbij jongere een informele mentor vanuit het directe vrienden- of familienetwerk vraagt om een intensieve coachingsrol te vervullen voor de jongere.

- Jouw Ingebrachte Mentor (JIM) is een multifocaal team van ambulante werkers die de jongere en JIM begeleiden.

²³ ExpEx biedt ondersteuning vanuit eigen ervaring met getrainde jongeren tussen 18-25 jaar.

- uitbreiden van ervaringsdeskundigen; jongeren die zelf ervaring hebben met jeugdzorg of problemen met dak- en thuisloosheid (peer-to-peer inzet).

4. Versterken van jongerenparticipatie

Er is veel en intensief contact met de doelgroep. Via het jeugdplatform Amsterdam en Straatvisie organisaties voor jongerenparticipatie en cliëntenbelang is er regelmatig contact met vertegenwoordigers van de doelgroep. Bovenop de bestaande activiteiten, zijn aanvullende activiteiten geïnitieerd om jongerenparticipatie te versterken.

Acties:

- Jongeren zijn bij verschillende bijeenkomsten aangehaakt en hebben presentaties gegeven over hun verwachtingen;
- jongeren beter informeren over de processen en informatie over de keten dak- en thuisloze jongeren;
- jongeren mee laten denken over de aanpak en het beleid binnen de keten;
- op initiatief van de jongeren en/of de ketenpartners zelf, bezoeken de ketenpartners de maandelijkse bijeenkomsten bij Don Bosco Jonathan/Straatvisie en bespreken verschillende onderwerpen;

5. Open houding / deskundigheidsbevordering

Het versterken van empowerment door een positieve bejegening van jongeren is een thema waar ook de landelijke Kinderombudsman in zijn onderzoek aandacht voor vraagt. Om te voorkomen dat jongeren zich afkeren van hulp, is het nodig om hulpverleners te trainen op een open houding en het tonen van persoonlijke betrokkenheid. Praten 'met' in plaats van praten 'over' vereist een andere attitude van de hulpverlening.

Bij medewerkers binnen de keten dak- en thuisloze jongeren is er behoefte aan uitwisseling van kennis op uitvoeringsniveau; "bij elkaar in de keuken kijken". Weten wat de ander doet, kan het ketengevoel versterken en de onderlinge kennis vergroten. Zo ontstaat er meer synergie en uitwisseling binnen de keten. In 2015 is er een start gemaakt met het uitwisselen van kennis op uitvoeringsniveau. Het BOZ in samenwerking met de gemeente Amsterdam heeft een inspirerende bijeenkomst georganiseerd waarbij verschillende medewerkers vanuit de keten dak- en thuisloze jongeren en de aanpalende ketens, aanwezig waren. Ook jongeren uit de keten waren aanwezig bij deze bijeenkomst. In juni 2016 komt een vervolg. Het BOZ is verantwoordelijk voor deskundigheidsbevordering en organiseert dit op instellingsniveau en jaarlijks tijdens de conferentie. De conferentie voor 2016 wordt in het voorjaar gehouden.

Acties:

- Door Movisie is onderzoek gestart naar dak- en thuisloze LHBTI jongeren in Amsterdam en Den Haag. In dat onderzoek wordt belicht in hoeverre (jong)volwassenen die dak -en thuisloos zijn ook een probleem ervaren met hun LHBTI-zijn en of er in de ondersteuning die zij van professionals krijgen rekening moet worden gehouden met hun LHBTI- zijn. Indien de onderzoeksresultaten daar aanleiding toe geven, zal er bij het jongerenwerk een nieuwe aanpak ontwikkeld worden gericht op LHBTI-zwerfjongeren als nieuwe aandachtgroep. Het jongerenwerk gaat hoe dan ook verder met deskundigheidsbevordering van de jongerenwerkers, met training en inbedding in de opleidingen en empowerment van LHBTI-jongeren;
- samenwerking met het BOZ ten behoeve van het vergroten van de deskundigheid van medewerkers.

Samenvatting en conclusie

Zoals in de inleiding is aangegeven is er al veel in beweging gezet om de situatie van dak- en thuisloze jongeren te verbeteren.

Het initiatiefvoorstel is uitgewerkt op drie hoofdlijnen: verbeteren van de preventie, het bieden van perspectief en het versterken van empowerment en netwerk van de jongvolwassene.

Op al deze hoofdoelen zijn meerdere acties gegeven die bijdragen aan verbetering op deze hoofddoelen en ten goede komen aan de situatie van dak- en thuisloze jongeren maar ook relevant zijn voor andere kwetsbare jongeren, waaronder spookjongeren. In bijlage 2 treft u een inventarisatie aan van de acties voorzien van een financiële vertaling.

Zoals het er in deze fase uitziet kunnen alle acties verwerkt worden binnen de reguliere budgetten met uitzondering van de uitbreiding van de Intensieve Preventieve Aanpak (IPA) van 23 naar 27 jaar. Voor de uitbreiding is jaarlijks een bedrag geraamd van € 600.000,-, hiervan kan de helft bekostigd worden uit de middelen van het aanvalsplan jeugdwerkloosheid. Voor de andere helft is geen dekking gevonden. Het coalitieakkoord middelen jeugd en zorg zijn hiervoor niet beschikbaar. Deze extra middelen zijn meerjarig belegd in het uitvoeringsplan voor de vergroting van de uitstroom uit de Maatschappelijke Opvang (MO) naar zelfstandig wonen. Voor nieuwe activiteiten die buiten de huidige keten vallen, is ook geen dekking gevonden.

Bij de opsomming van de acties zitten veel onderzoeksvragen en is het wachten op de opbrengsten van lopende experimenten en pilots die in gang zijn gezet. Dit plan staat dan ook niet op zichzelf. Verbeteringen aanbrengen is een continuüm. Nieuwe inzichten en uitkomsten van pilots en experimenten resulteren in aanpassing en verbetering.

Jaarlijks wordt er over de voortgang geïnformeerd in de reguliere Bestuursrapportage Jeugdinstelsel.

Bijlage 1 Taakstelling 2017

De tekst uit de Voorjaarsnota 2015 gemeente Amsterdam luidt als volgt:

Overhead keten zwerfjongeren €520.000

De kosten van de overhead zijn aan de hoge kant. Vergelijkend onderzoek laat zien dat bij scherpere aansluiting van huisvesting en het decentrale zorgnetwerk een verbetering in zorg kan worden gerealiseerd en kosten worden bespaard. Dezelfde resultaten kunnen met minder middelen bereikt worden door beter inkopen, strakkere afspraken met dienstverleners en meer focus op het eigen vermogen tot probleemoplossing en netwerkherstel. Uitgangspunt van de taakstelling is € 6.950.050. Dit bedrag is als volgt opgebouwd:

Onderbouwing van het subsidiebedrag ad. € 6.950.050

Instelling	Onderbouwing bedrag
Combiwel	€ 500.000,00
Don Bosco Jonathan	€ -
Elandsstraat	€ 878.000,00
HVO Querido	€ 3.142.900,00
Leger des Heils	€ 130.665,00
ROC van Amsterdam	€ 304.500,00
Spirit	€ 600.000,00
Streetcornerwork (veldw/inloop)	€ 178.000,00
Timon	€ -
Volksbond	€ 1.206.082,00
Totaal	€ 6.940.147,00

*Verschillen in bedragen komen voort uit afrondingsverschillen

Veldwerk jongeren 12-23 jaar €145.294

Door verschuiving van een subsidierelatie naar een inkooprelatie kan efficiencywinst (10%) geboekt worden. Dat heeft te maken met het zakelijker karakter van de inkoop, dat onder andere door de mogelijkheid van aanbesteding en leveranciersmanagement gekarakteriseerd wordt. De subsidie voor vermindering bedraagt € 1.452.941.

Bijlage 2 Overzicht acties

In onderstaand overzicht zijn de acties geïnventariseerd. Deze acties komen overeen met de drie doelen van het plan van aanpak met een uitbreiding om leeftijdsgrenzen aan te laten sluiten bij andere programma's voor kwetsbare jongeren. Onder de kolom 'wanneer' staat zo nauwkeurig mogelijk het te verwachten resultaat aangegeven. De status van de acties is wisselend, soms gaat het om verbeterpunten die in gang gezet zijn en voortkomen uit de evaluatie van de zwerfketen dak- en thuisloze jongeren en reguliere werkprocessen. In de laatste kolom staat de financiële dekking van de actie aangegeven. Verwacht wordt dat voor sommige acties deze budgettair neutraal kunnen verlopen ofwel dat dit pas duidelijk wordt in een latere fase van het proces. In dat geval is dit als p.m. aangegeven. De uitbreiding van de Intensieve Preventieve Aanpak is een nieuwe actie waarvoor extra middelen worden gevraagd.

DOELEN	ACTIES	WANNEER	STATUS	BEKOSTIGING
Aansluitende leeftijdsgrenzen	Synchroniseren leeftijden van dak en thuisloze jongeren, spookjongeren en de jeugdwerkloosheid (jongerenpunten)	2016	Is een nieuwe acties	P.m.
Investeren in preventie	Aandacht vragen voor voegtijdige signalering in de wijken	Is doorlopend proces	Is een verbeteractie	Budgettair neutraal
	Onderzoek naar uitbreiding Intensieve Preventieve Aanpak naar 27 jaar in alle gebieden / stadsdelen	2 Q 2016	Is een nieuwe actie	Voor de uitbreiding met IPA 23+ kan € 300.000 worden gefinancierd uit het programma aanpak jeugdwerkloosheid.
	MBO Jeugdteam verbreden met de doelgroep jongeren die geen onderwijs volgen	2017	Is een nieuwe actie	P.m.

	maar waarvoor wel een herkenbaar aanspreekpunt nodig hebben. Opnemen in de doorontwikkeling en betrekken bij de evaluatie op het convenant met ROC's en gemeente 2016-2017.			
	Bieden van zorg continuïteit door het wegnemen aan aansluitingsvraagstukken in de overgang van 18- naar de leeftijd 18+	2016	Is een verbeterpunt en maakt onderdeel uit van de bestuurlijke transformatieagenda zorg voor de jeugd. Er wordt en handleiding opgesteld voor de aansluitingsvraagstukken.	Budgettair neutraal
	Intensiveren jongerenschuldhelpverlening met experiment: 'Met zorg verzekerd'	1 Q 2016	Is een nieuwe actie	Pilot wordt bekostigd met eenmalige subsidie uit aanvalsplan jeugdwerkloosheid
	Levensfase gerichte aanpak met het inzetten van perspectiefplannen	1 Q 2017	Is onderdeel van de nieuwe inkoopstrategie Specialistische jeugdhulp 2017	Budgettair neutraal
Perspectief bieden	Hervormen van het MTT met als doel bevorderen van de in- en doorstroom..	2 Q 2016	Is een verbeterpunt welke al in gang is gezet	Budgettair neutraal
	Samenvoegen van de aanmeldroutes en veldtafels Maatschappelijke Opvang en WLW.	3 Q 2016	Is een verbeterpunt welke al in gang is gezet	P.m.
	Waar mogelijk samenvoegen	3 en 4 Q 2016	Is een nieuwe actie	P.m.

	van de aanmeldroutes en veldtafels Zorg en Jeugd, rekening houdend met de verschillende doelgroepen en inkoopstrategieën.			
	Naar behoefte en op maat afbouwen van 24-uur plekken en vermeerderen van plekken voor begeleid wonen	3 Q 2016	Is een nieuwe actie	P.m.
	Binnen het programma Huisvesting Kwetsbare Groepen bezien of er mogelijkheden zijn voor (uitbreiding van) plekken voor Beschermd Wonen voor jongeren.	3 Q 2016	Is een nieuwe actie	P.m.
	Blijven sturen op de wachtlijsten binnen de keten dak- en thuisloze jongeren door verbeterde monitoring.	Continu proces	Verbeterpunt met accent op monitoring en sturing	P.m.
	Verstevigen en borgen van de samenwerkingsrelatie tussen de keten en dak- en thuisloze jongere en de wijkteams, waaronder Samen DOEN	Continu proces	Is een verbeterpunt (komt ook ten goede aan het eerste doel: preventie)	P.m.
	Binnen drie maanden passende woonruimte aanbieden aan kwetsbare doelgroepen waaronder dak- en thuisloze jongeren	2018	Is een nieuwe actie en gebaseerd op het vastgestelde Programma huisvestingkwetsbare doelgroepen	P.m.

	Behoud van Housing First en betrekken bij de uitwerking van het Programma Huisvesting Kwetsbare Groepen.	1 Q 2016	Is afhankelijk van de evaluatieresultaten	Budgettair neutraal
	Mogelijkheid onderzoeken of jonge vaders/moeders Kamers met Kansen traject kunnen houden tot het behalen van een startkwalificatie in het onderwijs	De pilot is gestart	Is een nieuwe actie	P.m.
Versterken empowerment	Afspraken maken met de stadsdelen over het versterken van participatiemogelijkheden met het doel jongvolwassenen te ondersteunen in de wijk door inzet informele- en vrijwilligerszorg.	Continu proces	Is een verbeteractie	Budgettair neutraal
	Toepsassen van mediation als methode met het doel herstel van de relatie van de jongeren met zijn sociale netwerk. Is onderdeel van deskundigheidsbevordering uitvoerende partners	2016	Is een nieuwe actie	Budgettair neutraal
	Inventarisatie welke projecten zich bezig houden met vrijwillige ondersteuning en hoe de resultaten hieruit vertaald kunnen worden naar	2016	Is een nieuwe actie	P.m.

	beleid. Resultaten van het experiment 'Van de Straat' worden hierin betrokken.			
	Open houding en bejegening verbeteren door meer in te zetten op deskundigheidsbevordering	2016	Is een verbeterpunt	Budgettair neutraal
	Onderzoeksresultaten van Movisie naar dak- en thuisloze LHBTI jongeren e.a. nagaan wat dit betekent voor bestaand beleid en huidige maatregelen en inzetten van ervaringsdeskundigen (peer to peer inzet).	2016	Is een nieuwe vraag en moet nog beoordeeld worden	Geen middelen voor gereserveerd

Bijlage 3 Overzicht proces stappen van dak- en thuisloze jongeren

Overzicht proces stappen van dak- en thuisloze jongeren

